

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

“TƏSDİQ EDİRƏM”

**Coğrafiya fakültəsinin elmi işlər üzrə
dekan müavini _____**

**Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi
coğrafiyası və turizm kafedrasının
müdiri _____ A.İ.İbrahimov
“ ” aprel 2026-ci il**

**5402.01-“Tarixi coğrafiya, siyasi və rekreasiya coğrafiyası”
Doktoranturaya qəbul imtahanının**

PROQRAMI

**Bakı Dövlət Universiteti Coğrafiya
fakültəsinin Elmi Şurası tövsiyə
etmişdir. Protokol №, 2026-ci il**

**2025-2026-cı tədris ili üçün Bakı Dövlət Universitetinin
5402.01-“Tarixi coğrafiya,siyasi və rekreasiya coğrafiyası”
ixtisası üzrə doktorantlıq minimumu**

PROQRAMI

Doktorantlıq minimum proqramı magistratura pilləsində tarixi, siyasi, rekreasiya coğrafiyası üzrə tədris olunan nəzəri-metodoloji və regional kursların ümumiləşdirilməsi əsasında hazırlanmışdır. Proqram 3 hissədən ibarətdir: 1. Tarixi coğrafiya, 2. Siyasi coğrafiya, 3. Rekreasiya coğrafiyası. Proqramda rekreasiya coğrafiyasına daha çox yer verilmişdir.

Tarixi coğrafiya. Fənnin predmeti və məqsədi. Fiziki, iqtisadi, siyasi coğrafi elmlərin integrasiyası. Tarixi coğrafiya keçmiş dövrlərin təbiətdən istifadə və təsərrüfat, əhali məskunlaşması, şəhərlər, nəqliyyat yolları, mədəniyyət abidələrinin coğrafiyasının səciyyəsi. Rekreasiyaya verilən tərif. Tarixi coğrafiyanın elmlər sistemində yeri. Yeni dövrdə coğrafi ideyaların inkişafı. Azərbaycanda tarixi coğrafiya elminin inkişafı.

Siyasi coğrafiya. Siyasi coğrafiyanın predmeti, obyektı və vəzifələri. Siyasi coğrafiyanın öyrəndiyi obyekt. Siyasi coğrafiya qarşısında duran əsas vəzifələr. Siyasi coğrafiyanın coğrafi elmlər sistemində yeri. Dünyanın müasir siyasi xəritəsi.

Ölkənin siyasi coğrafi mövqeyi. Siyasi sərhədlər. Sərhədyanı münaqişələr. Geosiyasət anlayışı. Geosiyasətin mənbələri. Siyasi-inzibati coğrafiya və geosiyasətin əsas tədqiqat üsulları. Azərbaycanın geosiyasi coğrafiyası.

Rekreasiya coğrafiyası, predmeti və vəzifələri. Rekreasiya fəaliyyətinin kompleks səciyyə daşması. Rekreasiyanın subyektləri. Rekreasiyanın obyektı. Rekreasiya coğrafiyası təbii, iqtisadi elm kimi. Rekreasiya coğrafiyasının digər elmlərlə əlaqəsi. Rekreasiya coğrafiyasının vəzifəsi. Mütəxəssislər tərəfindən rekreasiyaya verilən tərif (V.A.Kvartalnov və b.).

Rekreasiya-turizm fəaliyyətində tədqiqat üsulları. Rekreasiya fəaliyyətində riyazi metod. Rekreasiya fəaliyyətində kartoqrafik metod. Rekreasiya fəaliyyətində GIS texnologiyalarının tətbiqi. Rekreasiya-turizm fəaliyyəti sahəsində tədqiqatlara metodoloji yanaşma. Metodologiya turizmdə tədqiqat metodları haqqında elm kimi. Turizmdə metodologiyanın əsas prinsipləri.Turizmdə elmi tədqiqatların xüsusiyyəti. Rekreasiya fəaliyyətində klaster üsulu. Müqayisəli üsul, tarixilik, və s. Turizmdə elmi proqnozlaşdırma metodları. Turizmdə elmi tədqiqatların təcrübi əsasları.

Rekreasiya coğrafiyasında termin və anlayışlar. Rekreasiyanın meydana gəlməsi tarixi. Rekreasiya və istirahət: ümumilik və xüsusiyyət. Rekreasiya potensialı, rekreasiya ehtiyatı. Rekreasiya təsərrüfatı. Rekreasiya müəssisəsi. Rekreologiya. Rekreasiya

cəhətdən ərazinin mənimsənilməsi. Rekreasiya fəaliyyəti və rekreasiya potensialı. Rekreasiya tələbatı. Rekreasiya və asudə vaxt. Rekreasiyanın funksiyaları: tibbi-bioloji, sosial-mədəni, iqtisadi. Rekreasiya məşğuliyyəti. Rekreasiyanın növləri.

Təbii rekreasiya potensialı və onların qiymətləndirilməsi. Təbii şərait. Təbii rekreasiya ehtiyatları və onların təsnifatı. Komfort iqlim. Təbiətin nadir obyektləri. Landşaftın cəlbediciliyi və onun qiymətləndirilməsi. Landşaftın mənzərə yaradan elementləri. Rekreasiya potensialı və onların qiymətləndirilməsi meyarları. Rekreasiya potensialənən çoxkriteriyalı qiymətləndirmə metodları. Rekreasiya resurslarının qiymətləndirilməsində FAS metodologiyasının tətbiqi. Rekreasiya resurslarının qiymətləndirilməsində ekonometrik metodların tətbiqi: reqresiya, kolerasiya və inteqral hesablama.

Tarixi-mədəni rekreasiya ehtiyatları. Mahiyyəti, təsnifatı və qiymətləndirməsi. Maddi və mədəni tarixi-mənəvi abidələr. Tarixi və mədəni abidələrin növləri: tarix, arxeoloji, şəhərsalma və memarlıq, incəsənət və s. abidələr. Dərketmə və mədəni rekreasiya ehtiyatları: daşınan və daşınmaz abidələr. Rekreasiya əhəmiyyətinə görə tarixi-mədəni abidələrin təsnifatı.

Rekreasiya fəaliyyətinin məkan analizi və ərazi rekreasiya sistemləri. Rekreasiya sistemi. Təbii kompleks. Rekreasiya sisteminin tərkibi və onların arasında əlaqə. Rekreasiya fəaliyyətinin məkan analizinin istiqamətləri. Rekreasiya resurslarının məkan yerləşməsi. Ərazi rekreasiya yükünün paylanılmasında məkan analizi. Turist axınlarının məkan analizi. Əlçatanlıq və infrastruktur səviyyəsi. Rekreasiya məkanlarında GIS texnologiyalarının tətbiqi (vizuallaşdırma, zonalaşdırma, məkan verilənlərinin inteqrasiyası). Ərazi-rekreasiya sistemi anlayışı. Təbii və mədəni komplekslərin cəlbediciliyi.

Rekreasiya potensialından istifadə və klaster yanaşması. Rekreasiya əhəmiyyətli ərazi. Bu ərazilərin müəyyən edilməsi. Rekreasiya ərazisi və məkanın qiymətləndirilməsi. Təbii komplekslərin rekreasiya tutumu. Rekreasiya ətraf mühitin mühafizəsi. Rekreasiya klasterləri və onun çoxsəviyyəli və kompleks strukturu. Rekreasiya klasterlərinin komponentləri: rəqabət, ərazi konsentrasiyası, əməkdaşlıq və şəbəkələşmə. Rekreasiya klasterinin məkan strukturu: mərkəzi periferiya, xətti və şəbəkə modeli.

Rekreasiya fəaliyyətinin davamlı turizm sistemləri əlaqəsi. Rekreasiya fəaliyyətində davamlı turizmin təşkili, oxşar və fərqli xüsusiyyətləri. Təbiətin qorunması və biomüxtəlifliyin saxlanılması. Rekreasiya fəaliyyətinin yerli icmalara təsiri. Rekreasiya fəaliyyətində Davamlı İnkişaf Məqsədlərinin tətbiqi. Rekreasiya fəaliyyəti və davamlı turizm arasındakı problemlər: overtourism, degradasiya, landşaft dəyişiklikləri və iqlim dəyişmələri.

Xüsusi mühafizə olunan ərazilər və ekoloji turizm. Xüsusi mühafizə olunan ərazilərin təsnifatı. Dövlət təbii qoruqları. Təbii biosfer qoruqları. Milli parklar. Milli parklarda funksional zonalar. Regional əhəmiyyətli təbii parklar. Təbiət abidələri, onların təsnifatı. Dendroloji parklar və botanika parkları. Xüsusi mühafizə olunan təbii ərazilər təbii rekreasiya ehtiyatlarının tərkib hissəsi kimi. Ekoturizm.

Turizm rekreasiya fəaliyyətinin növü kimi. Turizm anlayışı. Turizmin təsnifatı, forma və növləri. Turist. Turistlərin tipləri. Həzz almaq və istirahət.

Ekoloji turizm. Ekoloji turizmin təşəkkül tarixi. Ekoloji turizmin xüsusiyyətləri. Ekoloji turizmin növləri və formaları. Ekoloji turların təşkili. Kənd yaşıl və icma turizmi: üstünlükləri və əhəmiyyəti. Azərbaycanda ekoloji və kənd turizmin müasir vəziyyəti.

Davamlı və açıq hava turizm fəaliyyətləri. Davamlı turizmin növləri və inkişaf istiqamətləri. Davamlı turizmin idarə edilməsi. Açıq hava turizmin mahiyyəti və təşkili formaları. Açıq hava turizm fəaliyyətləri. Açıq hava turizmdə davamlılıq və ekoloji amillər. Azərbaycanda davamlı turizm və açıq hava turizm fəaliyyətləri.

Turizmdə təbii və mədəni irs. Mədəni irsin təsnifatı. Ümumdünya irsinə daxil edilmiş təbii abidələr. Ümumdünya irsi siyahısına daxil olma şərtləri. UNESCO və irs abidələri.

Rekreasiya turizm rayonlaşdırılması. Rekreasiya rayonlaşdırılması. Rekreasiya rayonlaşdırılmasında ümumcoğrafi prinsiplərin nəzərə alınması: obyektivlik, çoxtərəflilik, ierarxiya, konstruktivlik. Rekreasiya rayonu. Rekreasiya yeri. Rekreasiya zonalar və onlardan istifadə imkanları. Rekreasiya rayonuna xas olan xüsusiyyətlər. Rekreasiya zonasına xas olan xüsusiyyətlər.

Azərbaycanın turizm-rekreasiya rayonları. Bakı-Abşeron, Quba-Xaçmaz, Lənkəran, Şəki-Zaqatala, Dağlıq Şirvan, Mil-Muğan, Şirvan-Salyan, Aran, Gəncə-Daşkəsən, Qazax-Tovuz, Qarabağ, Şərqi Zəngəzur, Naxçıvan bölgələrində rekreasiya ehtiyatları. Bu bölgələrin turizm üzrə ixtisaslaşması. Bölgələrin turizm-rekreasiya infrastrukturunun müasir vəziyyəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Dərgahov V.S. Rekreasiya-turizm ehtiyatları. Bakı: «MBM», 2008
2. Ç.G.Həsənov T.G. Coğrafiyanın tədqiqat metodları. Bakı, 1990.
3. Həsənov T.G., Hacizadə Ə.M. Coğrafiya tarixi, Bakı, 2001.
4. İsmayılov Ç.N. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları, Bakı, 2010.
5. Məmmədov C.A. Geosiyasət. Bakı: "Mütərcim", 2005.
6. Soltanova H.B. Azərbaycanda turizm və onun inkişafı, monoqrafiya, Bakı, 2015

7. Soltanova H.B., Hüseynova Ş.H. Turizmin əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, "Mütərcim", 2007.
8. Soltanova H.B., Qasımov M.S., Ağasiyev Ə.R. Azərbaycanın kurort təsərrüfatı. Bakı: "Nurlar", 2017, 248 s.
9. Turizmin əsasları. /B.Ə.Bilalov, Ç.G.Gülalıyevin redaktəsi ilə. Dərslik. Bakı, 2015.
10. Кусков А.С., Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география. М.: Флинга: МПСИ, 2005.
11. Туровский Р.Ф. Политическая география. Москва. Смоленск, 1998.
12. Michael Hall (2008) Touris planning: policies, processes and relationships\\ Pearson Education, 7(13) pp. 244-258.
13. Michael Hall, Stephen J. (2014) The geography of tourism and recreation: environment, place and Space, Routledge, 142 p.
14. Giacomo Del Chiappa (2013). Tourism clusters in destination management\\ European Journal of Tourism Research, 6(1), 1–14.
15. Buckley R. (2012) Sustainable tourism: research and reality\\ Annals of Tourism Research, 39(2), 528–546.
16. Lew, A.A., McKercher, B. (2006) Modeling tourist movements: a local destination analysis\\ Annals of Tourism Research, 33(2), pp. 403-423

Suallar 2026

1. Tarixi coğrafiya fənninin predmeti və məqsədi
2. Tarixi coğrafiyanın elmlər sistemində yeri
3. Yeni dövrdə coğrafi ideyaların inkişafı
4. Azərbaycanda coğrafiya elminin inkişaf mərhələləri
5. Siyasi coğrafiyanın predmeti, obyektı və vəzifələri
6. Siyasi coğrafiyanın coğrafi elmlər sistemində yeri
7. Dünyanın müasir siyasi xəritəsi
8. Ölkənin siyasi-coğrafi mövqeyi
9. Siyasi sərhədlər və sərhədyanı münaqişələr
10. Geosiyasət və onun mənbələri
11. Siyasi coğrafiya və geosiyasətin əsas tədqiqat üsulları
12. Regional geosiyasi dəyişikliklər
13. Azərbaycanın geosiyasi coğrafiyası
14. Dünyada baş verən geosiyasi amillərin təhlili
15. Siyasi sərhədlər və sərhədyanı münaqişələr
16. Rekreatsiya coğrafiyası, predmeti və vəzifələri
17. Rekreatsiyanın obyekt və subyektləri
18. Rekreatsiya coğrafiyasının digər elmlərlə əlaqəsi
19. Rekreatsiya coğrafiyasının vəzifəsi
20. Rekreatsiya coğrafiyasında riyazi metod
21. Rekreatsiya fəaliyyətində kartoqrafik metod
22. Rekreatsiya fəaliyyətində klaster üsulu
23. Turizm klasterlərin təşkili formaları
24. Rekreatsiya resursların inteqral qiymətləndirilməsi üsulları
25. Rekreatsiya coğrafiyasında müqayisəli metod
26. Rekreatsiya coğrafiyasında tarixilik və başqa metodu
27. Rekreatsiya və istirahət anlayışları
28. Rekreatsiya ehtiyatı və rekreatsiya potensialı
29. Rekreatsiya zonalarının formalaşması və məkan strukturu
30. Rekreatsiya fəaliyyətində məkan anaizi
31. Rekreatsiya fəaliyyəti və rekreatsiya potensialı
32. Rekreatsiya tələbi və təklifi analizi
33. Rekreatsiya potensialının FAS ilə qiymətləndirilməsi
34. Rekreatsiya ehtiyatlarının qiymətləndirilməsinin məkan analizi
35. Təbii rekreatsiya ehtiyatları və onların təsnifatı
36. Komfort iqlim göstəriciləri
37. Mineral və termal sular rekreatsiya ehtiyatı kimi səciyyəsi
38. Təbiətin nadir obyektləri
39. Landşaftın cəlbediciliyi və onun qiymətləndirilməsi
40. Landşaftın mənzərə yaradan elementləri
41. Rekreatsiya fəaliyyətində davamlı turizmin təşkili
42. Rekreatsiya ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi meyarları
43. Tarixi mədəni rekreatsiya ehtiyatlarının təsnifatı
44. Tarixi mədəni rekreatsiya ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi
45. Rekreatsiya sistemi formalaşması
46. Rekreatsiya sisteminin tərkibi və onların arasında əlaqə
47. Ərazi rekreatsiya sistemi anlayışı
48. Ərazi rekreatsiya sistemində yarımsistemləri
49. Rekreatsiya ehtiyatlarının qiymətləndirilməsinin reqresiya modeli
50. TRZ yaradılması şərtləri
51. TRZ pasportlaşdırılması

52. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən TRZ səciyyəsi
53. Təbii və mədəni komplekslərin cəlbedicliyi
54. Rekreatsiya sistemlərinin regional planlaşdırılması
55. Açıq hava turizm fəaliyyətlərinin təşkili
56. Rekreatsiya əhəmiyyətli ərazi və onların müəyyən edilməsi
57. Təbii komplekslərin rekreatsiya tutumu
58. Rekreatsiya və ətraf mühitin mühafizəsi
59. Xüsusi mühafizə olunan ərazilər
60. Urban rekreatsiya resursları və fəaliyyətin təşkili
61. Rekreatsiya fəaliyyətində risklərin idarə edilməsi
62. Milli parklar və onların rekreatsiya əhəmiyyəti
63. Milli parklarda funksional zonalar
64. Təbiət abidələri və onların təsnifatı
65. Xüsusi mühafizə olunan ərazilərin rekreatsiya ehtiyatlarının tərkib hissəsi kimi
66. Ekoloji turizm inkişaf istiqamətləri
67. Kənd (aqr) turizm təşkili formaları
68. İcma turizmi təşkilinə qoyulan tələblər
69. Turizm rekreatsiya fəaliyyətinin növü kimi
70. Rekreatsiya sistemlərinin regional planlaşdırılması
71. Azərbaycanda rekreatsiya fəaliyyəti
72. Azərbaycanda açıq hava turizm fəaliyyətləri
73. Azərbaycanda eko-mədəni turizm təşkili istiqamətləri
74. Azərbaycanda sağlamlıq və tibbi turizm mərkəzlərinin səciyyəsi
75. Azərbaycanın əsas turizm destinasiyalarının səciyyəsi
76. Şərqi Zəngəzurda rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
77. Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
78. Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
79. Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonun rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
80. Lənkəran iqtisadi rayonun rekreatsiya ehtiyatlarının səciyyəsi
81. Tovuz-Qazax iqtisadi rayonunun rekreatsiya-ehtiyatlarının səciyyəsi
82. Gəncə-Daşkəsən iqtisadi rayonun rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
83. Qarabağ iqtisadi rayonun rekreatsiya ehtiyatları
84. Naxçıvan MR rekreatsiya-turizm ehtiyatlarının səciyyəsi
85. Rekreatsiya – turizm rayonlaşdırılması
86. Rekreatsiya rayonu və ona xas xüsusiyyətlər
87. Rekreatsiya yeri və ona xas xüsusiyyətlər
88. Azərbaycanın rekreatsiya zonaları
89. Sağlamlıq turizmin təsnifatı və rekreatsiya fəaliyyəti
90. Davamlı turizm və onun təşkili formaları
91. Eko-mədəni irsin rekreatsiya resursu kimi əhəmiyyəti
92. Ümumdünya irsinə daxil edilmiş təbii abidələr
93. Ümumdünya irsi siyahısına daxil olma şərtləri
94. UNESCO və irs abidələri
95. Mədəni turizm və onu formalaşdıran amillər
96. Mədəni turizm təsnifatı və bölgü prinsipi
97. UNESCO-ya görə mədəni irsin növləri
98. Azərbaycandan UNESCO-nun siyahısına daxil olan qeyri-maddi mədəni irslər
99. Azərbaycanın UNESCO irsinə daxil olan maddi irs nümunələri
100. Azərbaycanın UNESCO-nun siyahısına daxil olan maddi irs nümunələri